

פרשת שמות – לדעת לבחור נכון

1. שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק יא - יב

(יא) וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֲחִיו: (יב) וַיֵּפֶן כָּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּן אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל:

העמק דבר

וירא כי אין איש. להגיד לפניו את העול, כי כולם עצרת בוגדים ושונאי ישראל: ויך את המצרי וגו'. **במקום שאין שם איש השתדל הוא להיות איש:**

2. שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק יג - יד

(יג) וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַהֲנֶה שְׁנֵי אַנְשִׁים עִבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִכֶּה רֵעִי: (יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט עָלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֶתָּה אָמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגַּת אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר:

רש"י

אכן נודע הדבר - כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך:

3. כלי יקר שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק יד

והאמת אינו כן שאדרבה ישראל נגאלו בזכות שלא היה בהם לשון הרע, ורק שנים אלו היו בעלי לשון הרע ופרסמם הכתוב דוגמת שלומית בת דברי שפרסמה הכתוב:

4. שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק טז - טז

(טז) וּלְכֹהֵן מִדֵּין שִׁבְעַת בָּנוֹת וּתְבַאֲנָה וּתִדְלָנָה וּתִמְלָאֲנָה אֶת הַקִּהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֶאֱן אֲבִיהֶן: (יז) וַיָּבֹאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקְרָם מֹשֶׁה וַיֹּשְׁעֵן וַיִּשְׁקוּ אֶת צֶאֱנָם:

5. של"ה פרשת שמות דרך חיים תוכחת מוסר

כו. 'ויקם משה ויושען' (שמות ב, יז). ראוי שיתעורר האדם לעזור לחלופים ולהצילם מיד עושיהם, אף שהוא לא נתמנה עליהם לראש.

6. תולדות יצחק שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק יב

ר' יצחק ב"ר יוסף קארו נולד בטולידו בשנת ר"ח (1458)

סיפרה התורה שלשה מעשיות בענייניו, אחד וירא איש מצרי ויך את המצרי, שני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך, שלישי ולכה מדין שבע בנות, להודיע שמשה היה דיין בטבע ובעל משפט, שלא די המצרי שהכה לישראל שהרגו, [אלא] גם ישראל עם ישראל שהיו מריבין שלא הכריח לו יהירות שהאחד ישראל והאחד מצרי, אבל עם היות ששניהם ישראלים אמר לרשע למה תכה, ולא די אלו שהם בני ישראל, אבל עם היות ששתי כתות גוים היה בעינו העול שעושה זה לזה רע, ויקם משה ויושען.

7. שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק ט - יא

(ט) וַעֲתָה הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלֹּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרִים לֹחֲצִים אֹתָם: (י) וַעֲתָה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: (יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

רש"י

(יא) **מי אנכי** - מה אני חשוב לדבר עם המלכים: **וכי אוציא את בני ישראל** - ואף אם חשוב אני, מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים:

8. שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק י

(י) וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וּתְבַאֲהוּ לִבֶּת פְּרַעֲה וַיְהִי לָהּ לְבֵן וּתְקַרָּא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמִּיִּם מְשִׁיתֵהוּ:

ספורנו

(י) ותקרא שמו משה. ממלט ומושה את אחרים מצרה: ותאמר כי מן המים משיתיהו. הטעם שקראתיו משה להורות שימלט את אחרים הוא, כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם, וזה לא היה כי אם בגזירת עירין (מלאכים) כדי שימלט הוא את אחרים:

החילוק בין הצלות משה לקבלת השליחות

9. שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק י

(י) וַעֲתָה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

אור החיים

עוד ירצה על דרך אומרם (מכות י ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, לזה אמר אליו לכה פי' אם אתה חפץ במצוה זו ללכת אז אני אשלים חפצך ואשלחך, ומזה אתה למד שאם הוא ימאס מהלך לא ישלחנו: **ואולי כי זה היה משה משיב בטענות כיון שלא ראה דבר מלך שלטון אלא אם ירצה היה מגלה דעתו כי יש לו טענות מונעות והיה ה' משיבו על כל טענה וטענה כדי שילך מדעתו ורצונו כאשר אבאר בסמוך.**

10. פירוש המשנה לרמב"ם - שמונה פרקים פרק א

והחלק המתעורר - הוא הכח אשר בו ישתוקק האדם לדבר מה, או ימאסהו. ומזה הכח יבואו פעולות הבקשה והבריחה, ובחירת דבר מה או ההתרחקות ממנו, והכעס וההתרצות, והפחד והעוז, והאכזריות והרחמנות, והאהבה והשנאה, והרבה מאלו המקרים הנפשיים. וכלי אלו הכוחות - כל איברי הגוף, ככח היד על התפישה, וכח הרגל על ההליכה, וכח העין על הראיה, וכח הלב על העוז או הפחד. וכן שאר האיברים, הנסתרים והנראים, אמנם הם וכוחותיהם כלים לזה הכח המתעורר.

11. אורות הקודש חלק ג עמוד עז

צריך הוא להתאמץ לחזקו (את הרצון) בכל מיני אימוץ כדי שיוכל להוציא אל הפועל כל דבר טוב שחק טבעו מתאים לו, וטוב יותר לעסוק באימוץ כח הרצון, מלעסוק בפרטים של הטבות מוסריות.

12. הרב חרל"פ לחם אבירים ג

כללות הרצון, להיות רוצה, זה אינו בגבול בחירתו (של האדם)... הוא חופשי ברצונו מה לרצות ואינו חופשי בעצם הרצון, מוכרח הוא לרצות כשם שבעל כורחו הוא חי

13. הרב חרל"פ לחם שבועות

אצלינו אין שום רצון בלא סיבה, תהיה חומרית או רוחנית שפלה וגבוהה מעל גבוה, כולם מחמת סיבה הם באים, לא כן הרצון של מעלה שאין שום סיבה אלא רצון לבד, ומתוך שלכל רצון שלנו ישנה סיבה, על כן באמת אינו נחשב רצון אלא הכרח, לכן הסיבה היא שהביאה לאותו רצון.

הוא וה' אם עדיין תחוש עוד ולא יספיק לך טעם זה לומר שבו ודאי יאמינו.

21. נטע ריבקין

כאשר אנו פועלים מתוך האמונה כי אסור לנו לטעות, אנו פועלים מתוך פחד - הפחד מכישלון, וכאשר אנו פועלים מתוך הנחה כי יתכן שנפסיד בדרך אבל נעשה כל שביכולתנו למען הניצחון, אנו פועלים מתוך הרצון שלנו להצליח, מה שיגרום לנו לפעול ממקום נינוח ובטוח.

סימנים משמים ...

22. שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק י

ויאמר משה אל ה' בי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְמָוֵל גַּם מְשַׁלֵּשׁ גַּם מֵאֵד דְּבָרְךָ אֶל עַבְדְּךָ כִּי כְבֹד פֶּה וְכָבֵד לְשׁוֹן אֲנִי:

23. באר מים חיים שמות (פרשת שמות)

[ד, י] ויאמר משה אל ה' בי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְמָוֵל גַּם מְשַׁלֵּשׁ וגו'. לכאורה צריך להבין את זאת, כי הלא זאת היה צריך להשיב תיכף בפעם הראשון כי לא אוכל לילך בשליחותך כי לא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי ולא שיאמר לו קודם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ואמר לו הקדוש ברוך הוא אהיה וגו' ואחר כך אמר והן לא יאמינו לי והראה לו הקדוש ברוך הוא את האותות, ואחר כך לאמור כי לא יכול ללכת כלל.

24. רמב"ן שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק י

ועל דרך הפשט יאמר כי אני כבד פה גַם מִתְמָוֵל גַּם מְשַׁלֵּשׁ, כי מנעורי הייתי כבד פה, אף כי עתה כי אני זקן. וגם מאז דברך היום אל עבדך, כי לא הסירות כבודות פי בצוותך אותי ללכת אל פרעה לדבר בשמך, ואם כן איך אֶלךְ לִפְנֵי. והנה משה מרוב חפצו שלא ילך לא התפלל לפניו יתברך שיסיר כבודות פיו. אבל טען אחרי שלא הסירות כבודות פי מעת שדברת לי ללכת, אל תצוני שאלך, כי לא יתכן לאדון הכל לשלוח שליח ערל שפתיים למלך עמים. והקב"ה כיון שלא התפלל בכך לא רצה לרפאותו, אבל אמר לו אנכי אהיה עם פיך והורתיך אשר תדבר, שיהיו דברי אשר אשים בפיך במלות נכונות שתוכל לבטא בהן יפה:

החסמים האמיתיים שחסמו את הרצון

25. שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק יג

(יג) ויאמר בי אֲדֹנִי שְׁלַח נָא בְיָדִי תִשְׁלַח: רש"י

(יג) ביד תשלח - ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן.

26. רש"י שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק י

(י) גַם מִתְמָוֵל וגו' - למדנו שכל שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה, שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה

27. שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק יח - כ

(יח) וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשֶׁב אֶל יִתְרֵה חֹתֵנוּ וַיֹּאמֶר לוֹ אֶלְכָה נָא וְאֶשׁוּבָה אֶל אֲחֵי אִשְׁרָיִךְ בְּמִצְרַיִם וְאָרְצָה הַעֹדֶם סִיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרֵה לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם: (יט) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ: (כ) וַיֵּקֶחַ מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו וַיָּרֻכּוּם עַל הַחֹמֶר וַיָּשֶׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם וַיֵּקֶחַ מֹשֶׁה אֶת מִטָּה הָאֱלֹקִים בְּיָדוֹ:

החסימות הגלויות לחוסר הרצון של משה

חוסר התאמה מהותי

14. שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק יא

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹקִים מִי אֲנִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: רש"י

(יא) **מי אנכי** - מה אני חשוב לדבר עם המלכים: **וכי אוציא את בני ישראל** - ואף אם חשוב אני, מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים:

15. כלי יקר שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק יא

נראה לפרש שמשה אמר משני צדדים אין אני ראוי לשליחות זה, הן מצד שפלות השליח, הן מצד גודל מעלת ישראל

16. שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק יב

וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הַהָר הַזֶּה: רש"י

השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא, כי אם משלי, כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך, וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו אוכל, כך תלך בשליחותי ואינך ניזוק. וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלושה חדשים שיצאו ממצרים

17. אור החיים שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק יב

כנגד מה שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה דע כי שם אהיה עמך ומעתה גדולתך גדולה מגדולתו וכתרך גדול מכתרו ואימתך מוטלת עליו ממה שמוטלת אימתו עליך וראוי להיות בעיניך הדיוט. גם בזה סתר לו מה שאמר שאינו ראוי להוציא כי הן הראהו ה' שהשגתו גדולה, ואמרו וזה לך האות פי' וזה לך האות שאתה ראוי לעשות דבר גדול כזה, ומה הוא האות כי אנכי שלחתיך ואלו לא היית ראוי לא הייתי שולחך, ומה מקום לחששת שאינך ראוי

הפחד מכישלון

18. שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק א

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ ה': (ב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' מַה זֶּה בְיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה:

19. שמות רבה (וילנא) (פרשת שמות) פרשה ג סימן יב

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי, אותה שעה דבר משה שלא כהוגן הקדוש ברוך הוא אמר לו ושמעו לקולך והוא אמר והן לא יאמינו לי, מיד השיבו הקדוש ברוך הוא בשיטתו נתן לו אותות לפי דבריו

20. שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק ו - ח

(ו) וַיֹּאמֶר ה' לוֹ עוֹד הִבָּא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיִּוצֵאֶה וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרַעַת כְּשֶׁלֶג: (ז) וַיֹּאמֶר הָשֵׁב יָדְךָ אֶל חִיקְךָ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיִּוצֵאֶה מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ: (ח) וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאוֹת הָרִאשׁוֹן וְהָאֲמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת הָאֲחֵרוֹן:

אור החיים

(ט) והיה אם לא יאמינו. וכי יש ספק לפני הקדוש ברוך הוא, ועוד והלא כבר אמר ושמעו לקולך. ואולי ששיעור הדברים כך

28. אור החיים שמות (פרשת שמות) פרק ד פסוק יט

(יט) אל משה במדין. כוונת הכתוב בהודעה כי הדיבור היה במדין, להגיד שבחו של משה שלא חש על שונאיו שהיו במצרים בעת שטען טענותיו הרבים כי לא היה חושש בכל טענותיו אלא לצד הורעת כח השליחות לא לצרת עצמו והראיה שלא טען כי ירא ממבקשי נפשו, ואם לא היה אומר הכתוב במדין תבא הסברא כי לא החליט בדעתו של משה ללכת בשליחות עד שהובטח מפי א-ל כי מתו מבקשי נפשו, לזה אמר במדין לומר שאחר שגמר בדעתו והסכים עם ה' ללכת הוא שנתבשר ולא היה דבר זה מעכבו:

29. שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק כג

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבֶדָה וַיַּזְעִקוּ וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֶבֶדָה:

רשב"ם

(כג) ויהי בימים הרבים ההם - לאחר שהרג משה את המצרי ובקש פרעה מלך מצרים להרוג את משה ויברח מפניו עד שהיה עתה בן שמונים שנה כשדיבר הק' עמו וימת עתה מלך [מצרים] שהיה מבקש להורגו וישראל נאנחו עד עתה וראה הק' בעניים ומשה היה רועה וגו' ונראה לו הק' וצוהו לשוב למצרים ולא היה משה רוצה כי היה מתיירא עד שאמר לו הק' כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, זה פרעה שמת. ולכך הוא אומר וימת מלך מצרים להעיד על מה שאמר הק' כי מתו כל האנשים המבקשים וגו'. כמו וחס הוא אבי כנען:

סיכום:

המשא ומתן בין ריבונו של עולם למשה רבינו במעמד הסנה מלמד אותנו שלא ניתן להטיל על אדם שליחות בכפייה. כדי ששליחות תצליח האדם חייב לבחור.

משה רבינו מסרב לקבל את השליחות משום שהיו לו חסמים גלויים וחסמים סמויים, ריבונו של עולם מסיר את החסמים הגלויים וחושף את החסמים הסמויים ובכך מאפשר למשה רבינו לרצות לקבל את השליחות ללכת ולגאול את ישראל.

פעמים רבות יש מצבים בהם מתבקש מאתנו לרצות דבר מסוים אך אנו לא מצליחים לרצות, לא משום שהדבר אינו מתאים לנו אלא משום שיש דברים שחוסמים את הרצון, חובתנו לזהות את החסמים, להסיר אותם ולסלול את הדרך לרצון.

שבת שלום

